



Kísérőszöveg a

# Marxista – Leninista világnézet alapjai

diasorozathoz

Kossuth

**Kísérőszöveg a  
Marxista – Leninista  
világnézet alapjai  
diasorozathoz**

**Kossuth**

A diaképsorozatot összeállította  
és a kísérszöveget írta:  
Valcsicsák Imre

A grafikai munkát készítette  
és a borítót tervezte:  
Korenych Gábor

Szerkesztette: Bonta Miklós

Készült a Magyar Diafilmgyártó Vállalatnál 1979-ben

## BEVEZETŐ

A politikai oktatás színvonalának és hatékonyságának emeléséhez nélkülözhetetlen az oktatási módszerek tökéletesítése, a segédeszközök körének bővítése. Kutatási adatok bizonyítják, hogy az információk 75–80 százaléka vizuális úton jut el az emberekhez. Ezért a pártoktatásban is nagy jelentősége van a képi láttatásnak. A jó szemléltetés elősegíti az ismeretanyag rendezését, a tudás elmélyítését, az elmélet és a gyakorlat egységének erősítését. „Láthatóvá” tesz bonyolult összefüggéseket, fejleszti a hallgatók elemzőképességét, hatékonyabbá teszi a bizonyítást.

A diakép természetesen nem több mint egyetlen segédeszköz. Nem pótolja a propagandista felkészültségét, ismeretei naprakészségét, de segítheti, javíthatja, formálhatja azt. A rendszerező és összefoglaló ábrák fogalmi mélyebb és igényesebb vitát eredményezhetnek. Használatánál a propagandistának azonban számolnia kell azzal is, hogy a szemléltető anyag képei újabb kérdéseket hoznak felszínre, amelyekre válaszolni kell.

A sorozat képeinek összeállításánál figyelembe vettük, hogy a világnézeti kérdéseket tanulmányozó tanfolyamok hallgatói az átlagnál mélyebb és összetettebb alapismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkeznek.

## MÓDSZERTANI TANÁCSOK

A propagandista a foglalkozás előtt ismerje meg az egész diasorozatot. Rendszerezze az egyes kockákkal összefüggő ismereteit, személyes élményeit és készüljön fel arra, hogy a hallgatókra milyen hatással lesznek a látottak. Az ábrák mindig leegyszerűsítenek. Ezért különös figyelmet kell fordítani a diaképekbe sűrített összefüggések teljes kibontására, árnyaltabb, összetettebb kifejtésére.

A sorozat képei egységes egészet alkotnak. Az egyes kockák a különböző témák tárgyalásánál többször is levetíthetők.

Nagyon fontos a vetítés időzítése és időtartama. A sorozat azt a szerkesztési elvet követi, hogy az ábrák egy része a vita indítását, míg a többi a kérdések összegezését, összefoglalását segítse.

A rosszul választott kép vagy az elnyújtott vetítés a segítség helyett zavarja az anyag jobb megértését, az ismeretek tényleges bővítését.

A megfelelő technikai feltételek megteremtése nélkül minden igyekezet kárbaveszhet. Mivel a sorozat színes kockákból áll, a kedvező vetítési feltételek betartása célszerű. A sorozat nagy fényerejű vetítőgéppel (J-24/B Aspectomat, Caroussel stb.) nappali világítás mellett a síma falon is jól élvezhető képet ad.

## KISÉRŐSZÖVEG

### 1. A marxista világnézet lényege

Világnézettel minden ember rendelkezik. A világnézet szakadatlanul befolyásolja valamennyi tudatos, lényeges cselekedetünket. A társadalmi fejlődés története során a világnézetnek tudományos igényű – azaz filozófiai jellegű – és ösztönös formái jöttek létre. A marxista világnézet – szűkebb értelemben a marxista filozófia – ténylegesen tudományos jellegű; a forradalmi munkásmozgalom döntő ideológiai alapja.

### 2. A marxista világnézet kialakulása

A marxizmus eszmerendszerének három – egymással szervesen összefüggő – területe van: a filozófia, a politikai gazdaságtan és a tudományos szocializmus. A marxista világnézet kialakulásának jelentős társadalmi és ismeretelméleti előzményei, illetve előfeltételei voltak. A marxista filozófia nem csak kialakulásakor, hanem fejlődése során mindig szorosan kapcsolódik a társadalmi viszonyokhoz és a szaktudományok fejlődéséhez.

**3. A filozófia alapkérdése**  
**A materializmus és az idealizmus főbb irányzatai**

Minden világnézet alapkérdése: az anyag és a tudat viszonya. Az erre adott közvetlen és közvetett válaszok meghatározzák a világnézet, a filozófia tartalmi lényegét.

**4. Az anyag elsődlegessége**

A marxista világnézet a filozófia alapkérdésére egyértelmű materialista tartalmú választ ad. Minden korábbi materializmushoz képest mélyebben és gazdagabban fejti ki az anyag elsődlegességének elvét.

**5. A dialektikus materialista anyagfogalom**

A marxista anyagfogalom hosszú gondolkodástörténeti folyamat ma is gazdagodó terméke. Létrejöttének jelentős természet- és társadalomtudományos előfeltételei voltak. A társadalmi viszonyok fejlődésén túl ezeknek a tudományoknak az eredményei tették lehetővé annak az anyagfogalomnak a kidolgozását, amely alkalmas a valóság lényegének legáltalánosabb jelölésére.

**6. Az anyagi valóság lét- és mozgásszférái**

Az anyagi valóság viszonylag önálló, egymással azonban szervesen és hierarchikusan összefüggő anyagformákból és az ezekre specifikusan jellemző mozgásformákból épül fel. Ezek lehetnek alacsonyabb és magasabb rendűek.

**7. A tudat történeti kialakulásának foka és feltételei**

A tudat az anyag fejlődésének terméke, történeti kialakulásában meghatározó szerepet játszottak szükségszerű és véletlen mozzanatok, természeti és társadalmi tényezők.

## 8. A társadalom anyagi és szellemi élete

A marxista világnézet szerves része a társadalom anyagi és szellemi életének helyes felfogása, viszonyuk materialista értelmezése. A marxista filozófia a társadalom anyagi létét a társadalmi tudattal szemben – végső fokon – meghatározónak tekinti. Ennek hangsúlyozásán túl nagy jelentőséget tulajdonít a társadalmi tudat belső, viszonylagos öntörvényszerűségének és nagyfokú aktivitásának is.

## 9. A valóság tudati visszatükrözésének formái

### Az egyéni tudat szerkezete

Az ember tudati tevékenységét nem lehet csupán a gondolkodásra leszűkíteni. A gondolkodáson kívül a tudat más módon, formában is visszatükrözi a valóságot, amelynek elemei egymással szerves és bonyolult egységet alkotnak.

## 10. A világ megismerhetősége

A valóság megismerhetősége a filozófia alapkérdésének egyik oldala. Helyes – a valóság megismerhetőségét valló – választ általában és lényegileg a materialista világnézet tartalmaz. Az idealizmus végső fokon közvetve vagy közvetlenül tagadja az anyagi valóság megismerhetőségét.

## 11. Az egységes megismerési folyamat főbb formái

A marxista világnézet szerint a megismerési folyamat különböző formák szerves egységét jelenti. Nem lehet ezeket a formákat sem elszakítani, sem egyiket a másik fölé helyezni.

**12. A gyakorlat helye és szerepe a megismerésben**

A marxista világnézet a megismeréssel kapcsolatban döntő szerepet tulajdonít a gyakorlatnak. Abból indul ki, hogy a gyakorlat a megismerés alapja, célja, hajtóereje, forrása, az igazság kritériuma.

**13. A determináltság főbb formái**

A determinizmus olyan filozófiai elv, amely a marxista filozófiában nyerte el valóságos dialektikus tartalmát. A marxista világnézet miközben a valóság egyetemes meghatározottságát vallja, nagy figyelmet fordít a mechanikus értelmezések és az indeterminista felfogások elleni harcra. Igv. szik feltárni azokat a főbb formákat, amelyek döntő szerepet játszanak a determinizmus érvényesülésében.

**14. A determináltság alapvető formája: az okság**

Az oksági összefüggés objektív és kölcsönhatás jellegű. Szerkezetében ok, okozat és a köztük levő kölcsönhatás, valamint a feltételek alkotnak mindenkor konkrét, szerves egységet.

**15. Az anyagi valóság mozgása**

Mivel a mozgás az anyagi valóság elidegeníthetetlen tulajdonsága, a dialektikus materializmus nagy figyelmet fordít lényegének, dialektikus vonásainak és általános törvényszerűségeinek feltárására.

**16. A fejlődés mint kitüntetett irányú mozgás**

A fejlődés az anyag egyik tulajdonsága, az alacsonyabb rendűtől a magasabb rendű felé tartó mozgás. Lényegét, törvényszerűségének érvényesülését – az ábrán – spirál vonal érzékelteti. Ez az ábrázolás viszonylag pontosan jelzi azt a folyamatot, amelynek során a fejlődő objektum egy magasabb szinten mintegy megismétli önmagát.



## **17. Alap és felépítmény viszonya**

A marxista világnézet az alap, vagyis a termelési viszonyok rendszerének elsődlegességét vallja a felépítménnyel szemben. A felépítmény elemei nagyfokú relatív önállósággal és belső öntörvényűséggel bírnak, s ennek következtében jelentősen képesek visszahatni az alap fejlődésére.

## **18. A politika különböző oldalainak egysége**

A politika a konkrét történelmi-társadalmi helyzet függvényében más és más oldalait mutatja meg. A különböző, időnként jelentősebbé váló oldalak a politika egészén belül szerves egységet alkotnak.

## **19. Az ideológia lényege és funkciói**

Az ideológia az osztálytársadalmak felépítményének jelentős eleme. Lényegét a termelési viszonyok rendszeréből nyeri, funkcióinak érvényesülése nagy szerepet játszik az osztálytársadalmak tükrében.

## **20. A társadalmi fejlődés hatjórői**

A társadalmi haladás forrása végső fokon az emberek termelő tevékenysége, megvalósulását objektív és szubjektív hajtóerők eredményezik.

## **21. A társadalmi osztályokhoz tartozás ismérvei**

A társadalmi mozgást történelmileg befolyásoló csoportok között legnagyobb jelentőségűek az osztályok. Létük, egymáshoz való viszonyuk a társadalom fejlődésének egyik fő mozgatórugója.

## **22. A proletariátus osztályharcának főbb formái**

Az ellentétek egységének és harcának törvénye a társadalomban az osztályharc különös formájában érvényesül. Az osztályharc fő formái

szorosan összefüggnek egymással, bizonyos történelmi időszakokban egyik vagy másik formája nagyobb szerepet játszik.

### **23. A társadalmi forradalom történelmi szerepe**

A társadalmi forradalom olyan „ugrás” a társadalom fejlődésében, amelynek következtében az adott társadalmi-gazdasági alakulatot felváltja egy fejlettebb. A társadalmi forradalom első, időben viszonylag rövidebb ideig tartó szakasza a politikai forradalom. Folyamatában magasabb szinten helyreáll a termelőerők és a termelési viszonyok korábban megbomlott összhangja.

### **24. A tulajdonviszonyok átalakítása hazánkban**

A tulajdonviszonyok forradalmi átalakításának eredményeként végbement hazánkban a szocializmus alapjainak lerakása.

### **25. A szocializmus tulajdonviszonyai hazánkban (1978)**

A szocialista tulajdonviszonyok két formája közül az állami tulajdon a termelés társadalmosításának magasabb fokán áll. Mellettük létezik magántulajdon is, ami azonban nem lehet a kizsákmányolás eszköze. Csak a személyi szükségletek kielégítésére szolgáló javakra terjedhet ki.

### **26. Társadalmunk osztályszerkezete (százalékban) 1973-ban**

Társadalmunk osztálytársadalom, amelyet azonban nem jellemeznek antagonisztikus osztályellentétek, nincs közöttük alapvető érdekkülönbség. A társadalom fejlődése az osztály nélküli társadalom felé tart.

## **27. Az érdek és a cselekvés viszonya**

A társadalmi tevékenység indítóokát közvetve a szükségletek, közvetlenül pedig az érdekek szolgáltatják. Az érdekek emberek, embercsoportok objektív helyzetéből származnak, nem a tudat termékei.

## **28. Érdekviszonyok a szocializmusban**

A szocialista társadalom érdekviszonyai is az érdekek sokféleségét mutatják. Az egyes érdekek viszonylagos önállóságukon túlmenően kölcsönösen összefüggnek egymással. Végző fokon a társadalmi érdekek elsődlegességének kell érvényesülnie.

## **29. Az érdekek tartalmi differenciáltsága**

A tartalmuk szerint különböző érdekek összefüggésében a gazdasági érdekek meghatározó szerepe érvényesül. Ez a sajátosság azonban csak végző soron valósul meg, mert időlegesen más érdekek is döntővé válhatnak és meghatározhatják a többi érdek érvényesülését.

## **30. Az ellentmondások okai a szocializmusban**

A szocialista társadalomban is részben objektív, részben szubjektív okok miatt bizonyos, bár nem antagonisztikus ellentmondások jönnek létre. Ezek keletkezése és leküzdése a fejlődés általános dialektikus törvénye. Az ellentmondások feloldása a párt politikája érvényesülésének folyamatában történik.

## **31. A párt a szocialista társadalom vezető ereje**

A marxista-leninista párt vezető szerepe, politikájának végrehajtása során valósul meg. Vezető szerepének növekedése a szocializmus, a kommunizmus építésének időszakában törvényszerű.

### **32. A szocialista állam alapvető funkciói**

A szocialista állam minőségi különbségét a korábban létezett államok funkciói, azok arányai és gyakorlásuk módja fejezi ki.

### **33. A szocialista erkölcs alapelvei**

A szocialista erkölcs alapelvei a szocialista társadalom termelési viszonyai által meghatározottak. A munkásosztály erkölcsi ideálja a ki-  
zsákmányolástól mentes szocialista, majd kommunista társadalom megteremtése.

### **34. Az életmódot meghatározó és befolyásoló tényezők**

Az életmód választáson alapszik, azon, hogy az ember szükségleteinek és aspirációinak megfelelően hogyan teremti, változtatja meg és használja fel életfeltételeit az adott társadalmi feltételrendszerben.

### **35. A tudományos-technikai forradalom (TTF) tartalma**

A tudomány úgy válik közvetlen termelőerővé, hogy hatására a termelésben alapvető fordulat következik be. A tudományos-technikai forradalom hatására átalakul a termelőerők egész rendszere, belső lényege.

### **36. A kultúra fő vonásai**

A kultúra azoknak az anyagi és szellemi javaknak, értékeknek az összessége, amelyeket az emberi társadalom a történelem során létrehozott és felhalmozott, és amelyek kifejezik az ember uralmát a természet és a társadalom erői fölött.



